

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bundespraesident.de/dokumente/-2.62933/Rede/dokument.htm>.

11. *Bargheer M., Seynowa K.* Tradition und Zukunft – die Niedersaechsische Staats- und Universitaetsbibliothek Goettingen. Eine Leistungsbilanz zum 65. Geburtstag von Elmar Mittler [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goedoc.uni-goettingen.de/goescholar/bitstream/goescholar/3224/1/fsmittler.pdf>.

12. *Bix-bibliotheksindex* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bix-bibliotheksindex.de/vergleich_wb/index.php.

13. *Buechersammlungen und die Repraesentation von Wissen. Tagung zum «vernachlaessigten Forschungsfeld der Bibliotheksgeschichte»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gwdg.de/~uhwg/Bibl-Tagung-Programm.html>.

14. *Die Staats- und Universitaetsbibliothek, ihre Teilbereiche und das Universitaetsarchiv* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uni-goettingen.de/de/56613.html>. – Загол. з екрану.

15. *Ergebnisse – Datenbank BIX* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bix-bibliotheksindex.de/vergleich_wb/index.php.

16. *Fast J.-J.* Unterstuetzung von Blinden und Sehbehinderten in Universitaetsbibliotheken. Ein Beispiel aus Goettingen // *Bibliothek* 31.2007 Nr. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bibliothek-saur.de/2007_3/359-361.pdf.

17. *Geschichte* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://de.wikipedia.org/wiki/Nieders%C3%A4chsische_Staats-_und_Universit%C3%A4tsbibliothek_G%C3%B6ttingen.

18. *Gutenberg digital. Das Goettinger Exemplar der Gutenberg-Bibel* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenbergdigital.de/gudi/start.htm>.

19. *Portrait – Niedersaechsische Staats- und Universitaetsbibliothek Goettingen* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bix-bibliotheksindex.de/index.php>.

20. *RILC – Russian Information Library Consortium. Учебная поездка в Германию. Отчет* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ribk.net/docs/st3report_ru.doc.

21. *University of Goettingen* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/University_of_G%C3%B6ttingen.

УДК 72.03(477)

Галина Войцехівська,

директор Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного

Ірина Войцехівська,

бібліограф I категорії

Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПРОЕКТ «ІСТОРІЯ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ»: СУСПІЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ

У роботі розглядається новий бібліотечний проект «Історія малих міст України», що реалізується у рамках бібліотечного клубу «Національні святині», створеного при Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного.

Ключові слова: малі міста України, бібліотечний проект.

Практика діяльності бібліотек України показує, що наразі змінюються функції бібліотек. Крім основної, бібліотечної функції, діяльність бібліотек спрямовується на організацію та реалізацію фундаментальних проектів культурно-просвітницького напрямку.

Упровадження нового бібліотечного проекту співробітниками Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, що отримав назву «Історія малих міст України» [6], має значне суспільно-патріотичне, культурно-просвітницьке та практичне значення для розвитку малих українських міст.

Новий бібліотечний проект «Історія малих міст України» розроблено у рамках діяльності бібліотечного клубу «Національні святині», створеного 1999 р. на честь відзначення першої річниці присвоєння бібліотеці імені академіка архітектури Володимира Гнатовича Заболотного. Робота бібліотечного клубу є різновидом культурно-просвітницької діяльності бібліотеки і спрямована на популяризацію творчості маловідомих, відомих та видатних архітекторів, будівельників, мистецтвознавців, краєзнавців, істориків. У кожному населеному пункті, місті, містечку чи селі є особистості, які популяризують своїми практичними діями, а то й життям, свою Батьківщину.

Основним завданням проекту «Історія малих міст України», розпочато 2008 р., є привернення уваги громадськості до вивчення історії малих міст, їх культури, архітектурних пам'яток, розвитку регіонального краєзнавства, туризму, збереження культурного надбання держави. Всі перераховані складники проекту об'єднуються головним чинником – значенням громадськості, а також особистості у активному розвитку цих процесів.

У березні 2004 р. Верховною Радою України було затверджено Загальнодержавну програму розвитку малих міст, якою визначено, що малі міста посідають особливе місце в історичному розвитку України [1]. Малі міста є найчисленнішою за кількісним складом групою міст, мають значний природний та історико-культурний потенціал, а більшість з них – багатоміліонну історію. Проте, як констатує державна програма, у малих містах дуже складна економічна і соціальна ситуація, не підкріплюється фінансовими ресурсами реалізація соціально-економічних і культурних програм.

Значна кількість малих міст України віднесена до категорії депресивних, тобто таких, що потребують державної підтримки. Але саме вони багаті на унікальні історичні та архітектурні пам'ятки, тому їхній розвиток є невідкладною справою держави не тільки з позицій сьогодення, але й для майбутніх поколінь. Малі міста з великою історією можуть перетворитися на вагомих донорів державного бюджету за рахунок розвитку туризму, у тому числі й міжнародного.

Сьогодні актуальними є питання соціального статусу малих історичних міст, оскільки однією з основних функцій цих міст має стати збереження їх історико-культурної спадщини – найважливішої частини національного надбання держави. Це має бути відображено в структурі бюджету міст, і в спеціальних нормативно-правових актах, що стимулюють залучення приватних коштів до реставрації, збереження і цільового використання пам'яток історії та культури.

Про значне суспільне значення розвитку малих міст України зазначено і в проекті «Концепції Державної цільової програми і підтримки соціально-економічного розвитку малих міст на 2011–2015 роки» [11]. У проекті Концепції також зазначено, що розвиток малих міст України за роки незалежності «продовжує супроводжуватися нагромадженням низки економічних, соціальних, екологічних та інших проблем», у зв'язку з чим визначено проблему та проаналізовано причини її виникнення, обґрунтовано необхідність розв'язання, визначено шляхи і способи вирішення, зазначено, що «конкретні обсяги фінансових, матеріально-

технічних і трудових ресурсів для соціально-економічного розвитку малих міст визначаються під час розроблення завдань і заходів з виконання Програми». Також визначено, що «видатки для виконання Програми здійснюються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел фінансування», не заборонених чинним законодавством.

Розпочинаючи новий проект, працівники бібліотеки мали на меті залучити до активного вивчення історії малих міст України також і місцевих дослідників, істориків, журналістів, бібліотечних працівників, студентів навчальних закладів та учнів шкіл, адже активна громадська позиція кожного жителя матиме позитивні результати у розвитку рідного краю. Новий бібліотечний проект дасть поштовх для розроблення фундаментальних програм розвитку на місцевому та державному рівнях для кожного з малих міст України за участю владних структур і населення цих міст. Важливою частиною проекту є оприлюднення досліджених матеріалів, внаслідок чого будуть створені матеріальні цінності, що використовуватимуться не одним поколінням нащадків.

У процесі реалізації проекту на засіданнях бібліотечного клубу передбачається дослідити і представити по одному з міст кожної області України. Паралельно працівниками бібліотеки проводиться масштабна пошукова робота з дослідження наявної в бібліотеці джерельної бази з історії малих міст України, її архітектурно-будівельного та мистецтвознавчого аспектів. Створюється потужний інформаційний ресурс для вивчення історії малих міст України у вигляді бібліографічної та повнотекстової бази даних. Завершиться проект виданням серії рекомендаційних анотованих бібліографічних покажчиків «Історія малих міст України», згрупованих за географічними областями України. Матеріали покажчиків будуть базуватися виключно на фонді Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного і супроводжуватимуться короткою історичною довідкою про кожне досліджуване місто та ілюстративним матеріалом з історії архітектурних пам'яток міста. Бібліографічні видання можна буде використовувати при проведенні фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціокультурного, регіонального та національного розвитку малих міст України. Бібліографічні видання також сприятимуть активізації громадськості при вивченні географічного регіонального простору України, історії і культури малих міст.

Нормативно-правова інформація свідчить про те, що статус «малого міста» мають міста з чисельністю населення до 50 тис. жителів (відбір малих міст для бібліотечного проекту базується на даних останнього

Всеукраїнського перепису населення України від 05.12.2001 р.) [9]. Згідно зі статистичними даними таких міст в Україні налічується 349, що становить 76 % від загальної кількості українських міст (всього 458).

Перше засідання бібліотечного клубу у рамках бібліотечного проекту «Історія малих міст України» було присвячене місту Бар Вінницької області (2008) [7]. Підбиваючи підсумки роботи, проведеної працівниками бібліотеки за незначний період (2008–2010), можна констатувати, що наразі відбулося 9 засідань, присвячених малим містам України: Бар Вінницької області (2008) [7], Хотин Чернівецької області (2009) [4], Глухів Сумської області (2009) [5], Збараж Тернопільської області (2009) [2], Корсунь-Шевченківський Черкаської області (2009) [3], Галич Івано-Франківської області (2010) [15], Судак Автономної Республіки Крим (2010), [13], Зміїв Харківської області (2010), Жовква Львівської області. (2010) [14].

Свої рідні міста представляли місцеві дослідники, історики, представники місцевої влади, які розповідали про історію міст, їх життя з початку заснування і до нинішнього часу, сучасний стан. Незабутньою культурно-мистецькою акцією було проведення творчої лабораторії хору автентичного співу «Голоси предків», створеного при Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського. Учасники хору «Голоси предків» – студенти та викладачі коледжу, проводять велику дослідницьку роботу зі збереження української пісні (керівник – Антоніна Сторожук, кандидат мистецтвознавства, доцент, викладач музики Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського, автор численних публікацій та фонозаписів предковичних голосів міста Бара).

Вражені були учасники бібліотечного клубу, присвяченого місту Збараж Тернопільської області, переглядаючи виставку авторських робіт І Всеукраїнського живописного пленеру «Замки Тернопільщини». Художні роботи українських майстрів – зображення архітектурних пам'яток Збаража та його околиць (палацово-парковий комплекс смт. Вишнівець, замки м. Теремовлі та смт. Микулинці, фортеці у селах Язловець, Підзамочок, Золотий Потік Бучацького району та ін.) представив Національний заповідник «Замки Тернопілля», який організував пленер у серпні 2009 р.

Учасникам засідання бібліотечного клубу, присвяченого місту Глухів Сумської області, запам'яталися професійні виступи кандидата архітектури Віктора Вечерського, одного з дослідників пам'яток міста, автора численних публікацій, та Віктора Заїки, наукового співробітника Національного заповідника «Глухів», старшого викладача Глухівського педагогічного університету ім. О. П. Довженка.

Багато вагомої інформації надали працівники Центральної районної бібліотеки м. Хотина Чернівецької області (завідувач – Ніна Луць).

Члени делегацій міст Корсунь-Шевченківського, Галича, Судака та Змієва, серед яких були представники влади, музейних та бібліотечних закладів, провели віртуальні екскурсії та ознайомили учасників засідань з історією та архітектурними пам'ятками міст.

Як зазначали учасники засідань бібліотечного клубу, заходи демонстрували любов та велич українського народу, що пов'язана з рідною землею пращурів, виявили сучасні проблеми в культурному, економічному житті міст та окреслили шляхи їх вирішення. Зокрема зазначалося, що бібліотечний проект створює нові умови для глибокого вивчення науковцями історії малих міст України, розуміння їх історичного досвіду, оцінки сучасного стану і винайдення нових суспільно-економічних форм для подальшого активного розвитку малих міст України. Всі учасники говорили про необхідність збереження історичної, культурної та архітектурної спадщини, висували ідеї розвитку малих міст.

Необхідно зазначити, що проведене перше засідання бібліотечного клубу у рамках нового проекту, присвячене місту Бар Вінницької області, сьогодні вже має свої практичні результати. Так, розвиваючи тему цього міста, 2 липня 2009 р. у бібліотеці було проведено круглий стіл на тему «Культурна, історична, архітектурна та природна спадщина Барської землі Поділля в контексті сталого просторового розвитку Європи». У рамках заходу громадськими структурами, місцевою та обласною владою, науковцями, архітекторами Києва та Бара обговорювалося питання розробки концепції історико-культурного та архітектурного розвитку спадщини Барської землі, де передбачено комплексні заходи щодо соціально-культурного, архітектурного, економічного та природного розвитку міста Бара і його околиць [8]. Наразі розпочалося проведення аналогічних концептуальних розроблень громадськістю смт Ворзель Київської області.

На засіданнях бібліотечного клубу обговорювалося питання патріотичного виховання та необхідності поглибленого вивчення історії рідного краю, у зв'язку з чим була висловлена ініціатива щодо включення у програму українських дошкільних та шкільних установ усіх рівнів навчального предмету «Історія мого міста (села, селища)».

Наразі вже можна навести наочний приклад: співробітник Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського, кандидат мистецтвознавства, доцент, викладач музики Антоніна Сторожук підготувала і видала ілюстрований навчальний посібник «Подільський Бар

та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти»)(2010)[12]. Аналогічний навчальний посібник для молодших школярів з історії рідного краю видано у м. Змієві Харківської області [16].

Новий суспільний проект Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного підняв актуальне питання сьогодення – вивчення, популяризацію та збереження архітектурної спадщини України. Реалізуючи новий бібліотечний проект, співробітники бібліотеки впевнені, що своїми практичними діями сприятимуть поширенню таких проектів у різних малих містах України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 24. – С. 332.
2. *Войцехівська Г.* Історія малих міст України : місто Збараж Тернопільської області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. – 2009. – № 12. – С. 45–48.
3. *Войцехівська Г.* Історія малих міст України : місто Корсунь-Шевченківський Черкаської області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. – 2010. – № 3. – С. 50–52.
4. *Войцехівська Г.* Історія малих міст України : місто Хотин Чернівецької області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. – 2009. – № 9. – С. 37–38.
5. *Войцехівська Г.* Місто Глухів Сумської області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. – 2009. – № 9. – С. 38–40.
6. *Войцехівська Г.* У Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці ім. В. Г. Заболотного : новий бібліотечний проект // Буд-во України. – 2008. – № 7. – С. 44–47.
7. *Войцеховская Г.* Украинский Бар : Новый библиотечный проект // Стр-во & реконструкция. – 2008. – № 9. – С. 60–61 : ил.
8. Діяльність Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного у 2009 році : Інформ.-аналіт. огляд / уклад. : Г. А. Войцехівська; Редкол. : Г. А. Войцехівська (відп. ред.), Д. О. Мироненко, О. П. Пацеля. – К.: ДНАББ ім. В. Г. Заболотного, 2010. – 84 с.
9. Міста України : Інформ.-стат. довід. – К. : АВК-Росток, 2007. – 127 с.
10. *Пацеля О.* Малим містам – велике майбутнє // Уряд. кур'єр. – 2009. – 17 жовт. (№ 192). – С. 9. – (Про Україну з любов'ю).
11. Проект Концепції Державної цільової програми і підтримки соціально-економічного розвитку малих міст на 2011–2015 роки // <http://www.minregionbud.gov.ua/index.php?id=2989>.
12. *Сторожук А. І.* Подільський Бар та його околиці: історія та сучасність (Події. Особистості. Факти) : навч. посібник. – К., 2010. – 281 с. : іл.
13. *Щербина Н.* Город-крепость Судак // Стр-во & реконструкция. – 2010. – № 6. – С. 38–39 : ил.
14. *Щербина Н.* Змиев – казачий город Слобожанщины // Стр-во & реконструкция. – 2010. – № 7. – С. 38–39 : фото.

15. *Щербина Н.* Историко-архитектурна спадщина Галицької землі // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. – 2010. – № 6. – С. 45–48.

16. Я і Зміївщина : Від А до Я : навч. посіб. для мол. шк. з історії рідного краю / уклад. : Л. Пашкова. – [Зміїв], 2009. – 39 с. : іл.